

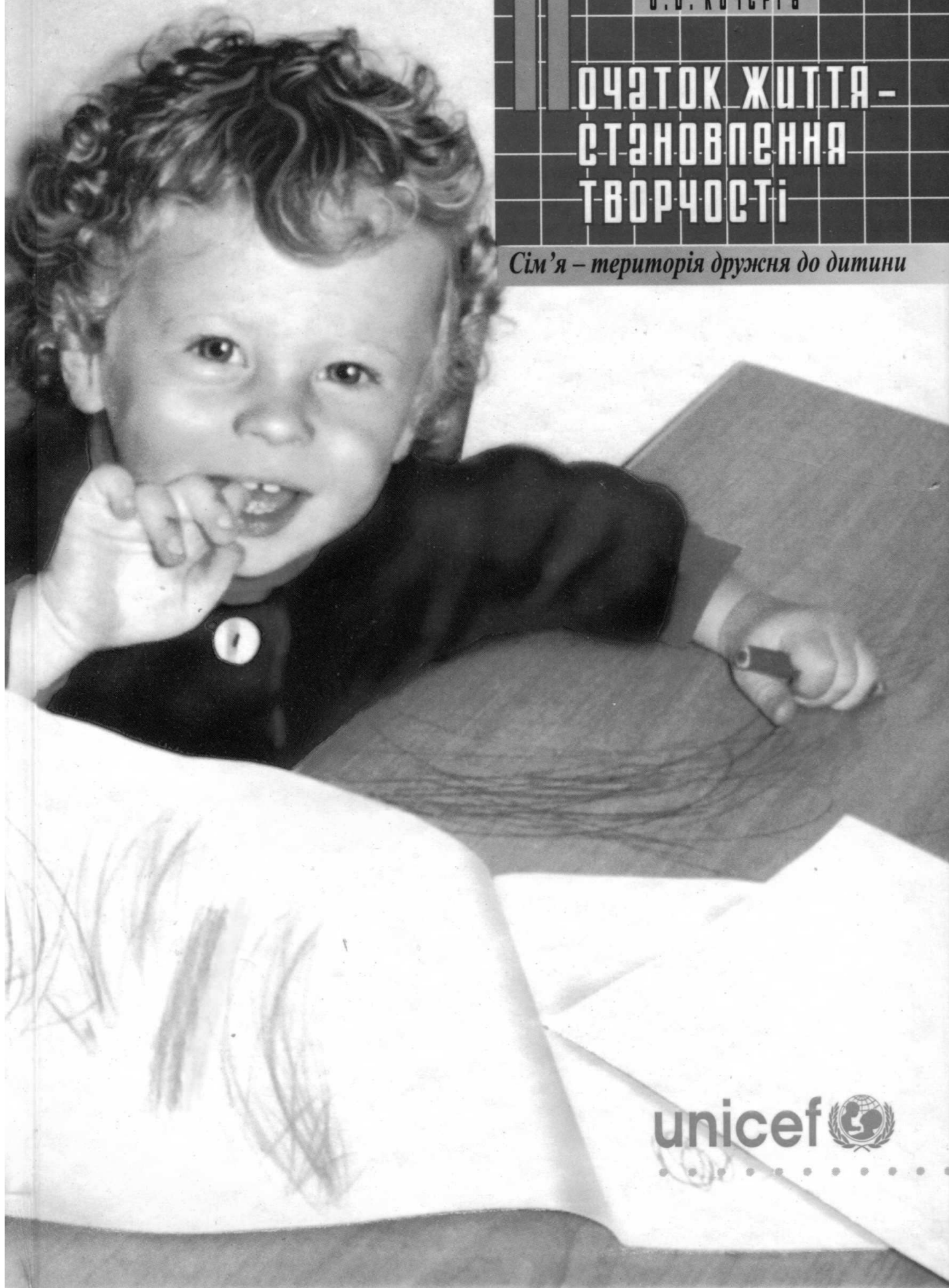
Вчитися ніколи не рано

п

О.В. КОЧЕРГА

ПОЧАТОК ЖИТТЯ –
СТАНОВЛЕННЯ
ТВОРЧОСТІ

Сім'я – територія дружня до дитини

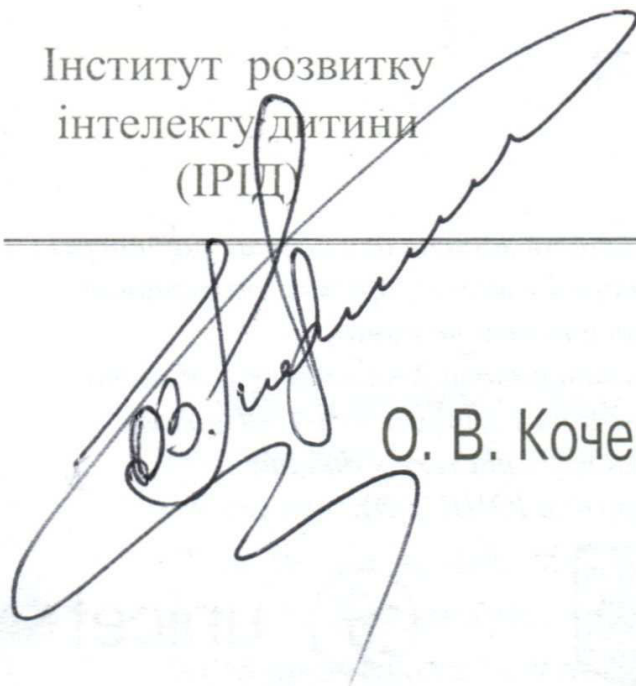

unicef

Інститут розвитку
інтелекту дитини
(ІРІД)

Дитячий Фонд
Об'єднаних Націй
(ЮНІСЕФ)

О. В. Кочерга

ПОЧАТОК ЖИТТЯ – СТАНОВЛЕННЯ ТВОРЧОСТІ

ПОСІБНИК
ДЛЯ БАТЬКІВ ДОШКІЛЬНЯТ
ТА СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Під загальною редакцією
С. ЧЕРЕДНИЧЕНКО

Кобза^{ВКТОФ}

Київ
2003

УДК 37.013.77:159.922.72

ББК 74.6

К75

Підготовка матеріалів та їх видання здійснене в рамках партнерських проектів «Старокостянтинів – місто, дружнє до дитини» та «Вчитися ніколи не рано».

*(Міська рада м. Старокостянтинів Хмельницької області,
Державний комітет України у справах сім'ї та молоді,
Інститут розвитку інтелекту дитини
за підтримки ЮНІСЕФ)*

Міська рада
м. Старокостянтинів

Державний
комітет України
у справах
сім'ї та молоді

Інститут
розвитку
інтелекту
дитини

Дитячий
Фонд
Об'єднаних
Націй
(ЮНІСЕФ)

Рецензенти: **В. В. Клименко**, завідувач лабораторії вікової фізіології та шкільної гігієни Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України, доктор психологічних наук, професор;

І. М. Маруненко, завідувач кафедри вікової анатомії і фізіології КМПУ імені Б. Д. Грінченка, кандидат біологічних наук, доцент.

К-75

Кочерга О. В. Початок життя – становлення творчості. Посібник для батьків дошкільнят та соціальних педагогів. /Під загальною редакцією С. Чередниченко. – К.: Кобза, 2003. – 256 с.

ISBN 966-8024-31-1

У книзі розглядаються психологічні питання виникнення, становлення задатків людини, фактори, що впливають на їхню дієздатність, а також засоби профілактики негативного впливу на майбутні здібності. Дається характеристика перших кроків дитини до перетворення задатків на здібності в освоєнні світу дорослих. Гра, навчання та праця розглядаються як спосіб пізнання і відкриття світу та кроки до майбутньої творчості.

Призначається батькам, психологам, вчителям початкових класів, вихователям дошкільних освітніх закладів, студентам педагогічних факультетів методики початкового і дошкільного навчання, і тим, хто цікавиться проблемами розвитку творчості у дитини.

Рекомендовано науково-методичною радою Київського міського педагогічного університету ім. Б. Д. Грінченка.

УДК 37.013.77:159.922.72

ББК 74.6

Група авторів проекту «Старокостянтинів – місто, дружнє до дитини» висловлює щире подяку Міністру освіти і науки України панові Кременю Василю Григоровичу за підтримку проекту.

ISBN 966-8024-31-1

© Інститут розвитку інтелекту дитини, 2003.

Шановний читачу!

Щороку збільшується кількість молодих родин, а де є родина, обов'язково з часом з'являються діти. Молоді батьки дуже часто не обтяжені знаннями про власних дітей, цьому “допомагає” школа, де ніхто не готує їх до свого батьківства, вузи (де забули про потребу вивчення психології та педагогіки), засоби масової інформації, де тільки іноді, випадково говорять про проблеми, які виникають під час виховання дітей. Тому на часі пошук необхідної інформації для молоді з проблем виховання та розвитку їхніх дітей.

З огляду на це становище ми пропонуємо необхідну інформацію для молодих батьків, так би мовити “своєрідну мінімальну швидку допомогу”, з проблем психології розвитку вашої дитини на перших етапах її життя і навчання в початковій школі.

Ви тримаєте в руках невелику за обсягом книгу, яка допоможе вам усвідомити процес становлення здібностей вашої дитини з моменту зародження до перших років її навчання в школі.

У книжці сім частин. Перша присвячена найскладнішому, часто непомітному періоду — місяцям становлення дитячої психіки до народження. Про це згадують, але досить мало — двома-трьома рядками, у нас цьому присвячено одну п'яту частину обсягу всієї книжки. Ця інформація допоможе вам зрозуміти всю міру відповідальності, яку несуть у цей період батьки по відношенню до дитини. Тут ви знайдете необхідні поради, як раніше встановити контакт з дитиною і розпочати процес її виховання.

Друга частина розповідає про досить нетривалий, але важливий для подальшого життя людини період народження дитини і її перший рік, проблеми становлення її майбутніх здібностей. Батькам пропонується необхідна інформація про розвиток психіки дитини, становлення її фізичних параметрів,

вправи, які допоможуть батькам активно допомагати дитині в її пізнанні світу.

Становленню розвитку психіки та пізнавальних здібностей дитини в період до шести років присвячена третя частина. Наведені в ній тести допоможуть батькам краще розуміти пізнавальний світ дитини.

Прочитавши четверту частину, дізнаєтеся, чи комфортно у родині вашій дитині, чи не пригнічуєте ви її творчі можливості. Розкриєте для себе світ дитячого малюнка, краще будете розуміти настрої дитини.

З проблемами, які виникають у дитини з початком навчання, вам допоможе розібратися п'ятий розділ. Тут ви зможете дізнатися, який тип темпераменту притаманний вашій дитині і як краще організувати її діяльність, щоб не травмувати її особистість, охороняючи від неврозів.

У вашій родині росте хлопчик або дівчинка, як їм допомогти найкраще адаптуватися в житті, розвиваючи їхні творчі здібності, що необхідно знати батькам про особливості світу дівчаток і хлопчиків? На всі ці запитання ви зможете знайти відповіді у шостому розділі книги.

Завершує книгу розділ про механізм, який забезпечує активність дитини, допомагає їй не хворіти, зміцнювати її здоров'я, розкривати потенціал творчих можливостей. Дію цього механізму батьки зможуть перевірити і на собі. А згармонізувавши його дію у себе і своїх дітей, створять міцну родину, яка буде здатна долати бурхливе море життя.

Зрозуміло, що складні питання розвитку дитини, які розглядаються на сторінках цієї книжки, лише частково з'ясовані. Вони лише означені, та навіть це допоможе батькам краще розумітися на тонкощах дитячої душі. А відповіді на запитання, на яких ми зупинилися побіжно, ви, шановні батьки, зможете знайти з допомогою інших книжок психолого-педагогічного спрямування.

Олександр Кочерга

Ми не безліч стандартних “я”
ми безліч всесвітів різних.

В. Симоненко.

Навряд чи є вища з насолод, ніж
насолада творити.

М. Гоголь.

Вступ

Кожна людина бажає бути вільною, тобто діяти так, як може, і при цьому отримувати задоволення. Відомо, що задоволення — це стан, який досягається в результаті виконаних дій, що спрямовані на розв’язання будь-яких завдань, а особливо творчих. Бо, як відомо, пташка народжується, щоб літати, а людин, щоб творити.

Творчість — це крила, що підносять людину до розуміння мети, відповідаючи на запитання: “Для чого живемо?”. Зрозуміло, що запропонована книжка не зможе вичерпно відповісти на всі запитання становлення людської творчості, але окреслить з допомогою наукових досліджень перші сходинки, що ведуть дитину до творчості. Початок життя — це перші десять років життя людини. Отже, ми зупинимося на ранньому, дошкільному та молодшому шкільному віці дитини — “наріжному камені” процесу становлення творчих здібностей людини.

Ми не відкидаємо значення подальших етапів життя у становленні творчості людини, але стверджуємо, що саме початок — половина справи, яка закладає шляхи розвитку здібностей. А максимальне залучення до дії всіх задатків дитини спонукатиме до перетворення останніх на її творчі здібності.

Здібності людини в сучасному світі впливають на розвиток наукової, економічної, політичної думки. Непересічність

людини як творчої особистості сьогодні виступає, як реальний потенціал розвитку будь-якої країни світу, своєрідна запорука її процвітання та могутності. Тому високорозвинені країни докладають певних зусиль, аби підвищити свій творчий потенціал.

Уряди провідних країн світу відреагували на цю проблему розробкою програм реформ підвищення якості шкільної освіти, зокрема: “Модель освіти для ХХІ століття” (Японія), “Освіта для ХХІ століття” (Німеччина), “Освіта майбутнього” (Франція), “Освіта американців у ХХІ столітті” (США). Розробляються програми пошуку творчих резервів людини, методики розвитку творчих здібностей та можливості їх реалізації.

Але де, коли, за яких обставин найкраще розвиваються творчі здібності? Де той Архімедів “важіль”, спираючись на який, як на тверду опору задатків, учитель перетворює їх у творчі здібності, реалізуючи їх в таланті людини?

Наші дослідження свідчать, що “важелем”, безперечно, є ігрова, навчальна, трудова діяльність дитини як в дошкільному віці, так і в початковій школі. За умови, **коли враховується попередній досвід діяльності дитини**, коли вона адаптується до шкільного життя. Тобто йдеться про учня, який почав діяти не тільки з приходом до початкової школи, а діяв і раніше, що утворює єдину цілісність і неперервність процесу розвитку його здібностей.

Сучасні батьки і вчитель початкової школи часто не уявляють, що відбувалося із задатками і здібностями дитини до її приходу до школи. Діючи за відомим принципом нашої системи освіти: “Забудьте все, чого вас вчили, будемо вчитися спочатку”.

Психологічні і педагогічні дослідження доводять, що підвалини діяльної людини закладаються в дошкільному віці, а завершують закладатися і зцементовуватися саме в початковій школі.

На цей процес впливають такі чинники: а) родина, б) оточення, зокрема двір, в) система початкової освіти тощо.

Традиційно склалося так, що результатом будь-якого навчання є сума здобутих знань, умінь та навичок. Іншими словами, їх кількість. Але задіяння лише кількісного ряду не дає змоги якісно впливати на учня початкових класів, розвивати його творчі здібності. Тому потрібен новий підхід, який би спирався на якісні утворення в учня, а саме: його *здатки, здібності, талант*.

У полі зору батьків, учителів початкової школи повинні знаходитися сутнісні сили дитини. Це ті сили психіки, які створили людину, притаманні лише їй і відсутні в інших представників тваринного світу. Зокрема, *мислення, почуття, уява*, їх взаємодія та взаємозв'язок. Саме вони будуть визначати стан реалізації творчих здібностей ваших дітей до школи та в початкових класах.

Наші роздуми — це не догма, а можливий шлях створення ігрової, навчальної, трудової діяльності, який потребує як від батьків, так і від педагога (вихователя, вчителя) розкриття механізму властивостей здібностей, які реалізуються в творчих досягненнях ваших учнів.

Це допоможе усвідомити, як дитина може перетворитися з “одержувача”, “споживача”, “виконавця” знань, умінь і навичок на їх “здобувача”, “винахідника”, “відкривача”, “дослідника”. Іншими словами, дошкільник та учень початкових класів стають активно діяльними людьми, які отримують навчальне задоволення. А там, де воно є, народжується радість пізнання, школа радості, а не нудні заняття, школа обов'язку.

Саме від початку життя дитини залежить “розгін” розвитку механізму творчості людини та її здатності реалізовувати свої здібності. Про це варто пам'ятати батькам, які є першими вихователями та вчителями своїх дітей.

ЗМІСТ

Вступ	9
I. “Талант” до народження	12
II. Перші кроки	44
III. Освоєння світу дорослих	106
IV. Родина — взаємодія батьків і дітей	126
V. Дитячі страхи, неврози, темперамент	167
VI. Такі різні хлопчики і дівчатка	202
VII. Енергопотенціал — природний генератор творчості	214
Епілог	249
Список використаних джерел	252

О. В. Кочерга

ПОЧАТОК ЖИТТЯ — СТАНОВЛЕННЯ ТВОРЧОСТІ

Коректор *Н. М. Плаксина*. Верстка *О. О. Купріянова, А. О. Ковинєв*

ВКТФ “Кобза”. Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб’єктів видавничої діяльності ДК № 300 від 27.12.2000 р. 03057, м. Київ-57, вул. Желябова, 2А.
Тел.: (044) 453-28-50.

Підписано до друку 15.11.2003 р. Формат 84х108/32. Папір офсетний.
Гарнітура “Таймс”. Друк офсетний. Обл.-вид. арк. 9,96. Ум.-друк. арк. 16,74.
Замовлення № 189

Надруковано з готових діапозитивів у ГП «Видавництво і друкарня «Тавріда»

95000, м. Сімферополь, вул. Генерала Васильєва, 44.